

ZRUŠENÍ JUDIKÁTU VE VĚCI ELMA-THERM ÚSTAVNÍM SOUDEM

Nálezem [I. ÚS 760/18](#) vyhlášeným dne 7. prosince 2020 Ústavní soud zrušil sbírkový judikát Nejvyššího soudu [R 26/2015](#) ve věci *ELMA-THERM*. Jaký význam má toto rozhodnutí pro český úvěrový trh?

JUDIKÁT NS VE VĚCI *ELMA-THERM*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu R 26/2015 patří v oblasti korporačního úvěrování nepochybně k nejznámějším a také nejkontroverznějším judikatorním závěrům obecných soudů. Stručně řečeno, v judikátu R 26/2015 vydaném v konkursním řízení dlužníka *ELMA-THERM* (a v na něj navazující judikatuře) Nejvyšší soud odkazem na princip akcesority zástavního práva dospěl k závěru, že zástavní právo nevznikne, dokud nevznikne i jím zajištěná budoucí pohledávka. A to bez ohledu na výslovná ustanovení (pro danou věc rozhodného) Občanského zákoníku 1964, podle kterých bylo možno zástavním právem zajistit mj. i budoucí pohledávky, a která též výslovně stanovila, kdy zástavní právo vzniká (u nemovitostí vkladem do katastru nemovitostí). Tímto výkladem pravidel občanského práva platného před rokem 2014 dospěl Nejvyšší soud v poměrech konkursního řízení vedeného podle zákona o konkursu a vyrovnání k tomu, že zajištěný věřitel nemá právo na oddělené uspokojení (tedy na přednostní uspokojení z výtěžku zpeněžení "své" zástavy), pokud jeho zajištěná pohledávka vznikla až poté, kdy nastaly účinky zahájení konkursního řízení dle § 14 ZKV.

Výše uvedený výklad zasáhl velmi překvapivým způsobem do postavení celé řady zajištěných věřitelů (zejména věřitelů majících úvěrovou expozici z bankovních záruk, ale nejen jich), a podnítil dokonce novelizaci insolvenčního zákona zákonem č. 64/2017 Sb. I po této novelizaci, zaměřené výslovně na překonání judikatorního závěru nastoleného rozhodnutím ve věci *ELMA-THERM*, však zůstávala ohledně právní pozice zajištěných věřitelů budoucích a podmíněných pohledávek určitá nejistota, a to v důsledku legislativně-technických nedostatků výše uvedené novely.

Věřitelem dotčeným samotným rozhodnutím ve věci *ELMA-THERM* byla Komerční banka, která nás po vydání tohoto rozhodnutí pověřila zastupováním v řízení o ústavní stížnosti proti němu.

Klíčové body

- Zástavní právo je z ústavního hlediska chráněno stejně, jako právo vlastnické
- Princip akcesority zástavního práva nemá pro otázku vzniku zajištění budoucích pohledávek význam dovozovaný Nejvyšším soudem
- Nález může mít vliv jak na řízení vedená podle zákona o konkursu a vyrovnání, tak na řízení podle insolvenčního zákona

NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU I. ÚS 760/18

Nález I. ÚS 760/18 je pozoruhodný zejména tím, že Ústavní soud v něm zcela explicitně vyřešil substantivní otázky soukromého práva, které stížností napadené judikáty Nejvyššího soudu nastolily.

V klíčových částech nálezu Ústavní soud za prvé výslovně potvrdil, že **zástavní právo požívá stejné ústavněprávní ochrany dle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jako vlastnické právo samotné** (čl. 25 *in fine*). Za druhé, Ústavní soud konstatoval, že Nejvyšší soud nedovoleně zasáhl do tohoto ústavně chráněného práva již tím, že z jeho argumentace nebylo možno zjistit, jaký legitimní účel sledoval svým zásahem do něj (čl. 31). Za třetí, Ústavní soud **výslovně rozlišil ochranou (zajišťovací) a uhrazovací (realizační) funkci zástavního práva** a zdůraznil, že již v prvně uvedené funkci slouží zástavní právo k zajištění postavení a pořadí zajištěného věřitele, a to přesto, že uspokojení ze zástavy ještě nepřichází v úvahu. **Aby mohlo zástavní právo prvně uvedenou funkci plnit, musí existovat již od počátku** (čl. 33). Jak Ústavní soud výslovně konstatoval, **"Nejvyšší soud smíšením zajišťovací a uhrazovací funkce zástavního práva prakticky vymazal účinky první z nich a zapříčinil již obšírně diskutovanou absurdní situaci, kdy stěžovatelce s právně i fakticky určitými (podmíněnými) pohledávkami zajištěnými zastavenými nemovitostmi bylo v konečném důsledku upřeno též využití uhrazovací funkce zástavního práva"** (čl. 34).

Zejména na základě této argumentace Ústavní soud označil důsledky právního názoru NS vůči Komerční bance za "extrémně nespravedlivé" a judikát ve věci *ELMA-THERM* (jakož i další rozhodnutí napadená ústavní stížností Komerční banky) zrušil jako neústavní.

VÝZNAM PRO ÚVĚROVÝ TRH

Význam nálezu I. ÚS 760/18 je dalekosáhlý. Formulace, jež Ústavní soud pro vyjádření své argumentace použil, jsou nejen přesvědčivé, ale též velmi univerzální. Závěry Ústavním soudem vyslovené jsou tak nepochybně použitelné nejen v poměrech Občanského zákoníku 1964 a zákona o konkursu a vyrovnání, ale i v poměrech nového občanského zákoníku a insolvenčního zákona.

Prvně uvedené je důležité pro ta řízení vedená podle ZKV, v nichž např. dosud nebyl v konkursu proveden rozvrh, a v nichž byl zajištěný věřitel negativně dotčen aplikací judikátu *ELMA-THERM* při rozhodnutí správce konkursní podstaty či konkursního soudu o vydání výtěžku zpeněžení zástavy.

Posléze uvedené může být klíčové pro další vývoj insolvenčního práva především v těch případech, v nichž rizika plynoucí z judikátu *ELMA-THERM* nebyla zcela odstraněna novelizací provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., tedy zejm. tam, kde je úpadek řešen konkursem.

Dopady nálezu jsou však širší, neboť obecně odstraňují jednu ze zásadních právních nejistot v české právní úpravě zajištěného financování.

KONTAKTY

Miloš Felgr

Partner

T +420 222 555 5209
E Milos.Felgr
@cliffordchance.com

Tomáš Richter

Of Counsel

T +420 222 555 5214
E Tomas.Richter
@cliffordchance.com

Pavel Boguský

Advokát

T +420 222 555 5266
E Pavel.Bogusky
@cliffordchance.com

Tereza Dřimalová

BD & Communications
Manager

T +420 222 555 530
E Tereza.Drimalova
@cliffordchance.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaz, Jungmannova 24, 110 00 Praha 1, Česká republika

© Clifford Chance 2020

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing • Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai • Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul • London • Luxembourg • Madrid • Milan • Moscow • Munich • Newcastle • New York • Paris • Perth • Prague • Rome • São Paulo • Seoul • Shanghai • Singapore • Sydney • Tokyo • Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance má smlouvu o spolupráci s advokátní kanceláří Abuhimed Alsheikh Alhagbani v Rijádu.

Clifford Chance má přátelský vztah s Redcliffe Partners na Ukrajině.